

**КОДЕКС ПРОФЕСИОНАЛНЕ ЕТИКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**
(„Гласник Универзитета у Београду“, бр. 193/16 и 229/21)

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Циљеви

Члан 1.

(1) Кодекс професионалне етике Универзитета у Београду (у даљем тексту: Кодекс) доноси се у циљу очувања достојанства професије, унапређивања моралних вредности, заштите вредности знања и подизања свести о одговорности свих чланова универзитетске заједнице на Универзитету у Београду (у даљем тексту: Универзитет).

(2) Чланице Универзитета могу донети своје опште акте којима се разрађују и спецификују одредбе Кодекса, а у складу са Кодексом.

Примена Кодекса

Члан 2.

(1) Кодекс се примењује у професионалном и јавном деловању свих чланова универзитетске заједнице: наставног и научног особља, студената, ваннаставног особља, као и лица која нису чланови академске заједнице Универзитета а учествују у раду Универзитета.

(2) Органи и тела Универзитета и његових чланица дужни су, у оквиру својих надлежности, да се старају о остваривању и унапређењу етичких стандарда на Универзитету, у складу са Кодексом и да обезбеде услове неопходне за упознавање чланова универзитетске заједнице са свим правним правилима која се тичу њихових права и обавеза.

(3) Сви изрази коришћени у Кодексу који се односе на физичка лица, а дати су у мушком роду, тумаче се на начин да обухватају и особе женског пола.

Члан 3.

Поступци прописани Кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима Универзитета и његових чланица.

II НАЧЕЛА

Слобода мишљења и изражавања

Члан 4.

(1) Чланови универзитетске академске заједнице су слободни и одговорни да у свом раду траже и бране истину, подстичу слободан и одговоран прилаз учењу и исказивању стеченог знања.

(2) Универзитет подржава и подстиче слободу мишљења и изражавања чланова универзитетске заједнице Универзитета.

Колегијалност

Члан 5.

Чланови универзитетске заједнице дужни су да негују односе сарадње који су засновани на међусобном уважавању, поштовању и разумевању, водећи рачуна о академским интересима Универзитета као целине.

Интегритет

Члан 6.

Водећи рачуна о општем добру, чланови универзитетске заједнице дужни су да чувају интегритет Универзитета и његових чланица и да раде савесно, марљиво, одговорно и посвећено, према свом најбољем знању.

Уживање и поштовање права

Члан 7.

(1) Универзитет је дужан да сваком члану универзитетске заједнице осигура уживање свих права која се остварују у његовом оквиру, као и поштовање права зајемчених Уставом и законима.

(2) Права чланова универзитетске заједнице могу да буду ограничена само када је то потребно ради остваривања права других чланова универзитетске заједнице и поштовања законских обавеза Универзитета, у складу с циљевима Универзитета и у мери у којој је то неопходно.

Поштовање интегритета и достојанства личности

Члан 8.

Личност сваког члана универзитетске заједнице мора увек да буде поштована, у складу са уставним и законским јемствима интегритета, достојанства и права на приватност.

Аутономија научног и наставног рада

Члан 9.

(1) Чланови универзитетске заједнице имају право аутономног деловања на Универзитету, у границама њихових дужности и овлашћења утврђених законом и општим актима Универзитета и у складу са прописима и циљевима Универзитета.

(2) Члановима универзитетске заједнице јемчи се право на несметан академски и професионални развој и усавршавање, у мери у којој се не угрожава исто право других.

Једнакост и праведност

Члан 10.

Члановима универзитетске заједнице обезбеђују се једнаки услови за извршавање професионалних обавеза, као и исказивања интелектуалних способности и напредовања.

Академска честитост

Члан 11.

Академска честитост чланова универзитетске академске заједнице заснива се на самосталности у академском и научном раду, односно спровођењу оригиналних научних истраживања, представљању властитих резултата и на строгом поштовању ауторских права других.

Професионалност

Члан 12.

- (1) Чланови универзитетске заједнице дужни су да своје обавезе према студентима, колегама и запосленима на Универзитету и његовим чланицама извршавају одговорно, савесно и професионално, држећи се начела објективности, непристрасности и међусобног уважавања.
- (2) Чланови универзитетске академске заједнице су у обавези да се стално стручно усавршавају, поштујући критеријуме стручности, компетенције и квалитета.

Забрана дискриминације

Члан 13.

- (1) Недозвољен је сваки облик дискриминације на Универзитету.
- (2) Дискриминација означава свако неоправдано прављење разлике или неравноправно поступање, на отворен или прикривен начин, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.
- (3) Стручност, способност и професионалне заслуге, као и оспособљеност и резултати у обављању одређене врсте делатности, послова и задатака, једини су релевантни критеријуми вредновања и напредовања чланова академске заједнице.

Забрана узнемиривања

Члан 14.

- (1) Забрањена је свака врста узнемиривања међу члановима универзитетске заједнице, а посебно када се темељи на злоупотреби положаја институционалне или хијерархијске надређености.
- (2) Узнемиривање је непримерено понашање према другом лицу, као што је полно узнемиравање (упућивање непримерених предлога и опаски сексуалне природе, излагање сексуално увредљивог и узнемирујућег материјала, захтевање сексуалних услуга у замену за предузимање или непредузимање одређених активности и физичко напаствовање) и свако друго понашање које има за циљ повреду личног достојанства, ометање у обављању послова, омаловажавање других и које ствара или доприноси стварању непријатног и непријатељског радног окружења и образовног амбијента.

Начело непристрасности

Члан 15.

Чланови универзитетске заједнице дужни су да се држе начела непристрасности и не смеју да допусте да ставови или мишљења о појединцима, друштвеним групама и делатностима који нису утемељени на искуству или рационалним аргументима, већ су донети унапред и засновани су на неоправданим генерализацијама, утичу на њихову објективност у академским, истраживачким, административним, пословним и управљачким делатностима.

Начело одговорности

Члан 16.

- (1) Чланови универзитетске академске заједнице дужни су да се брину о интересима Универзитета у духу развоја академских слобода, а посебно у погледу испитивања,

аргументоване расправе, критике, толеранције и одговорног трагања за оптималним решењима.

(2) Под неодговорним понашањем сматрају се:

1) несавесно управљање пословима, ресурсима и имовином Универзитета и онемогућавање или отежавање њиховог коришћења од стране других чланова;

2) употреба имовине Универзитета за приватне, комерцијалне, политичке, верске и друге вануниверзитетске сврхе без посебног одобрења у складу са законом;

3) коришћење имена и обележја Универзитета за приватне комерцијалне или некомерцијалне потребе, како би се створио утисак да иза остваривања тих потреба стоји Универзитет.

III ЕТИЧКА ПРАВИЛА У НАСТАВНОМ И НАУЧНОМ РАДУ

Дужности факултета и наставника

Члан 17.

(1) Факултет је дужан да у току трајања студија, а посебно на почетку прве године свих нивоа студија које организује, упозна студенте са правилима академске честитости, правилима за навођење идеја и радова других аутора, односно правилима цитирања и препречавања.

(2) Наставници Универзитета дужни су да:

1) обезбеде репрезентативност, релевантност, тачност, и прецизност садржаја предмета и примерену позицију предмета унутар студијског програма;

2) теже постизању и преношењу квалитетних научних сазнања из своје научне области и предмета који се изводе на студијама;

3) понуде свим студентима начелно исте могућности за стицање знања;

4) вреднују рад студената отворено, праведно, објективно и благовремено;

5) савесно провере сваки писани рад студента и да обрате посебну пажњу на то да ли тај рад садржи неки од облика неакадемског понашања из члана 1. став 2. Правилника о поступку утврђивања неакадемског понашања у изради писаних радова;

6) обезбеде транспарентност и јавност испита и објективност оцењивања;

7) поштују образовне циљеве, стратегије и стандарде Универзитета и његових чланица.

Неприхватљиве праксе у настави

Члан 18.

(1) Члановима универзитетске академске заједнице није дозвољено да користе, подстичу, помажу или толеришу употребу недозвољених средстава за испуњавање предиспитних обавеза и полагање испита.

(2) Члановима универзитетске академске заједнице није дозвољено да приступање испитима условљавају захтевима који нису садржани у елементима студијског програма, а посебно да намећу услове који њима доносе приватну материјалну и другу корист.

(3) Уколико чланови универзитетске академске заједнице обављају наставу или праксу у којој учествују деца, малолетна или немоћна лица, дужни су да с њима поступају уз уважавање правних и етичких стандарда. Није дозвољено присвајање резултата рада деце и малолетних лица (као што су цртежи, писани састави и друге сличне форме), или њихово коришћење ван редовног програма

наставе без одговарајућег обавештавања родитеља или старалаца и без изричитог пристанка детета или малолетног лица или њихових законских заступника.

Користићење људи и животиња у научном истраживању

Члан 19.

(1) Физички интегритет, права и достојанство свих лица која учествују као испитаници и други учесници у научном истраживању морају да буду на одговарајући начин заштићени. Није дозвољено истраживање које може да проузрокује физичко, психичко или правно угрожавање учесника истраживања, стварање недопустивог ризика од угрожавања, као ни подржавање, подстицање или прикривање таквог истраживања које спроводе други чланови академске заједнице.

(2) У научним истраживањима у којима учествују људи, поштује се принцип добровољности њиховог учешћа. Сагласност за учешће у истраживању подразумева свестан пристанак добијен након адекватног обавештавања учесника о њиховим правима, природи и циљевима истраживања, као и начину њиховог учешћа. Чин пристанка се формализује давањем писмене или усмене сагласности учесника или, у посебним околностима, законског заступника или најближег сродника.

(3) Истраживачи су у обавези да штите приватност и анонимност учесника, као и поверљивост података.

(4) Ако у активностима из става 2. овог члана учествују деца и малолетна лица, мора да буде обезбеђено поштовање њихових права у складу са правним и етичким стандардима. За учешће деце узраста до 14 година писмени или усмени пристанак за учешће у истраживању дају родитељи или старатељи, а деца старија од 14 година могу сама дати писмени или усмени пристанак.

(5) Са животињама које се користе у експерименталне сврхе поступа се у складу са правним, етичким и стручним стандардима.

Однос према животној средини

Члан 20.

Чланови универзитетске заједнице су дужни да негују одговоран однос према животној средини и животном окружењу, у складу са прописима.

Плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање

Члан 21.

(1) У научноистраживачком раду није дозвољено плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање.

(2) Забрана из става 1. овог члана се односи на све писане радове наставног и научног особља и студената Универзитета (семинарски рад, дипломски или завршни рад, мастер рад, специјалистички рад, магистарски рад, докторска дисертација, рад у часопису, уџбеник, монографија, поглавља у зборницима и сл.), као и несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о наставном и научноистраживачком раду.

Плагирање

Члан 22.

(1) Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, као и:

- дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целиности, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;

- препричавање или сажимање текста другог аутора из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целиности, без одговарајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела;

- представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из кога је текст преузет.

(2) Чланови академске заједнице гарантују изворност научних радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили.

Лажно ауторство

Члан 23.

(1) Лажно ауторство је навођење као аутора лица које није учествовало у изради рада.

(2) Чланови универзитетске академске заједнице дужни су да као ауторе наводе све и само оне учеснике у процесу настајања научног рада који су интелектуално допринели раду.

Измишљање и кривотворење резултата

Члан 24.

(1) Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, са циљем да резултати научног истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени.

(2) Посебан облик измишљања и кривотворења резултата је несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о наставном и научноистраживачком раду.

Аутоплагирање

Члан 25.

Аутоплагирање је поновно објављивање свог раније објављеног рада или за другу сврху искоришћеног рада као новог и оригиналног.

Заштита ауторских права и права интелектуалне својине

Члан 26.

(1) Чланови универзитетске академске заједнице предузимају мере у сврху унапређивања и промовисања поштовања ауторских права и права интелектуалне својине.

(2) Универзитет и његове чланице штите ауторска права и права интелектуалне својине над резултатима истраживања и прикупљеним подацима свих чланова универзитетске заједнице.

(3) Приликом избора у сарадничка, наставна, истраживачка и научна звања, кандидати су дужни да предају својеручно потписану изјаву о изворности којом потврђују да је сваки њихов рад и достигнуће на која се позивају, изворни резултат њиховог интелектуалног рада и да тај рад не садржи никакве изворе, осим оних који су наведени у раду.

(4) Чланови универзитетске академске заједнице приликом званичне предаје својих научних и стручних радова дужни су да предају својеручно потписану изјаву о изворности.

Измишљање и преправљање препорука

Члан 27.

Недозвољено је измишљање и преправљање препорука и лажно представљање академских достигнућа.

Примање поклона и других добара и услуга

Члан 28.

Чланови универзитетске заједнице не смеју да траже нити да примају, за себе или за друга лица, поклоне или услуге, уколико постоји оправдана претпоставка да ће тиме бити извршен утицај на њихову објективност, испуњавање професионалних обавеза.

Корупција

Члан 29.

Чланови универзитетске заједнице су дужни да утичу на сузбијање сваког покушаја корупције на Универзитету и да пријаве сваки такав случај, у складу са законом.

Законито и непристрасно обављање професионалних обавеза

Члан 30.

- (1) Чланови универзитетске заједнице дужни су да своје професионалне обавезе и универзитетске дужности обављају у складу са законом и непристрасно.
- (2) Чланови универзитетске заједнице не смеју да користе свој положај за стицање било какве користи или погодности за себе или повезано лице.
- (3) При обављању својих професионалних обавеза и универзитетских дужности чланови универзитетске заједнице дужни су да избегавају стварање односа зависности према лицима која би могла да утичу на њихову непристрасност, а у случају да такав однос већ постоји дужни су да га отклоне
- (4) Чланови универзитетске заједнице дужни су да избегавају ситуације које могу за последицу да имају кршење објективности и непристрасности, посебно између чланова заједнице који су у узајамном хијерархијском односу, односно који укључују оцењивање туђег рада и достигнућа, или одлучивање о статусу лица која су хијерархијски подређена, њиховом професионалном напредовању, погодностима, награђивању или кажњавању.

Вануниверзитетски послови и делатности чланова универзитетске заједнице

Члан 31.

- (1) Чланови универзитетски заједнице не могу обављати ниједан вануниверзитетски посао или делатност који су у супротности са њиховим професионалним обавезама на Универзитету или утичу на њихов интегритет и објективност.
- (2) При обављању вануниверзитетских послова и делатности чланови универзитетске заједнице дужни су да се придржавају закона и општих аката Универзитета и његових чланица, којима су регулисана њихова права и обавезе.